

Lieta C-287/19

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2019. gada 5. aprīlis

Iesniedzējtiesa:

Oberster Gerichtshof (Austrija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2019. gada 25. janvāris

Atbildētāja un kasācijas sūdzības iesniedzēja:

DenizBank AG

Prasītāja un atbildētāja kasācijas tiesvedībā:

Verein für Konsumenteninformation

Pamatlietas priekšmets

Patērētāju tiesību aizsardzība – Pārskatāmības pārbaude – Noteikumu, kas ietver pieņemumu par piekrišanas sniegšanu, un ar kuriem atbildības risks par neautorizētiem maksājumiem tiek pārcelts uz maksājumu pakalpojumu lietotāju, spēkā esamība – Direktīvas 2015/2366 63. panta 1. punktā paredzētās atkāpes piemērojamība

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Direktīvas 2015/2366/ES (Maksājumu pakalpojumu direktīva) interpretācija, LESD 267. pants.

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai Direktīvas 2015/2366/ES (Maksājumu pakalpojumu direktīva) 52. panta 6. punkta a) apakšpunkts, skatot to kopsakarā ar 54. panta 1. punktu, saskaņā

ar kuru tiek uzskatīts, ka maksājumu pakalpojumu lietotājs ir pieņēmis ierosinātās līguma nosacījumu izmaiņas, ja maksājumu pakalpojumu lietotājs līdz ierosinātajai izmaiņu spēkā stāšanās dienai nav paziņojis maksājumu pakalpojumu sniedzējam par to, ka izmaiņas nav pieņemtas, ir jāinterpretē tādējādi, ka, izmantojot pieņēmumu par piekrišanas sniegšanu, ar patērētāju bez jebkādiem ierobežojumiem var vienoties arī par visiem iespējamiem līguma nosacījumiem?

- 2) a) Vai Maksājumu pakalpojumu direktīvas 4. panta 14. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka personalizētas daudzfunkcionālās bankas kartes NFC funkcija, ar kuru tiek veikti nelielas vērtības maksājumi no saistītā klienta konta, ir maksājumu instruments?
- 2) b) Ja uz otrā jautājuma a) daļu tiek atbildēts apstiprinoši:

Vai Maksājumu pakalpojumu direktīvas 63. panta 1. punkta b) apakšpunkts par atkāpi attiecībā uz nelielas vērtības maksājumiem un elektronisko naudu jāinterpretē tādējādi, ka nelielas vērtības bezkontakta maksājums, izmantojot personalizētas daudzfunkcionālās bankas kartes NFC funkciju, atkāpes izpratnē ir jāuzskata par anonīmu maksājumu instrumenta izmantošanu?

- 3) Vai Maksājumu pakalpojumu direktīvas 63. panta 1. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka maksājumu pakalpojuma sniedzējs uz šo atkāpi var atsaukties tikai tad, ja var pierādīt, ka, ņemot vērā atbilstošo tehnikas attīstību, maksājumu instruments nevar tikt bloķēts vai tā turpmāka lietošana nevar tikt novērsta?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2015/2366/ES (2015. gada 25. novembris) par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū (turpmāk tekstā – “Maksājumu pakalpojumu direktīva”), 4. panta 14. punkts, kā arī 52., 54. un 63. pants

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/22/EK (2002. gada 7. marts) par universālo pakalpojumu un lietotāju tiesībām attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk tekstā – “Universālā pakalpojuma direktīva”), 20. panta 4. punkts

Atbilstošās valsts tiesību normas

Zahlungsdienstgesetz [Maksājumu pakalpojumu likums] (turpmāk tekstā – “ZaDiG”), 4. panta 14. punkts, kā arī 48., 50. un 57. pants

Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch [Austrijas Civilkodekss] (turpmāk tekstā – “ABGB”), 879. panta 3. punkts

Konsumentenschutzgesetz [Patērētāju aizsardzības likums] (turpmāk tekstā – “*KSchG*”), 6. panta 3. punkts

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Prasītāja ir asociācija patērētāju interešu īstenošanai, kurai saskaņā ar Austrijas Patērētāju aizsardzības likumu ir tiesības celt prasību. Atbildētāja darbojas banku nozarē visā valstī un komercdarījumos ar patērētājiem izmanto Vispārējos nosacījumus un līgumu veidlapas, tostarp, lai izmantotu maksājumu kartes, kas aprīkotas ar *NFC* (*Near Field Communication*) funkciju.
- 2 Ar šīm atbildētājas maksājumu kartēm tehniski tam aprīkotās kasēs var veikt nelielu summu bezkontakta maksājumus līdz 25 EUR, neievadot PIN kodu. Lai maksātu lielākas summas, ir nepieciešama papildu autentifikācija ar kodu. *NFC* funkcija bankas kartēs tiek automātiski aktivizēta, kad klients karti izmanto pirmo reizi.
- 3 Prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā ir nozīmīgi šādi noteikumi minētajos atbildētājas Vispārējos nosacījumos:

14. noteikums:

“Izmaiņas klientu [apkalpošanas] politikā: Izmaiņas šajā klientu [apkalpošanas] politikā klientam tiek ierosinātas ne vēlāk kā divus mēnešus pirms paredzētās spēkā stāšanās dienas. Tiek uzskatīts, ka klients ir pieņēmis šīs izmaiņas un par izmaiņām tādējādi ir panāka vienošanās, ja DenizBank AG klients līdz paredzētajai spēkā stāšanās dienai nav paziņojis par to, ka izmaiņas nav pieņemtas. Par iepriekš minēto izmaiņu priekšlikumu klientam tiek paziņots papīra formātā vai, ja klients tam piekrīt, izmantojot citu pastāvīgu informācijas nesēju. DenizBank AG tās izmaiņu priekšlikumā klientam norādīs un vērsīs uzmanību uz to, ka viņa klusēšana iepriekš minētajā nozīmē ir uzskatāma par izmaiņu pieņemšanu. Turklāt DenizBank AG savā tīmekļvietnē publicēs to noteikumu salīdzinājumu, kurus ietekmē klientu politikas izmaiņas, un šo salīdzinājumu darīs zināmu arī klientam. Attiecībā uz uzņēmēju ir pietiekoši nodrošināt pieeju piedāvātajām izmaiņām veidā, par kādu ar uzņēmēju ir panāka vienošanās. Šādā gadījumā, kad tiek paredzētas izmaiņas klientu [apkalpošanas] politikā, klientam, kas ir patērētājs, ir tiesības nekavējoties un bez soda maksājuma izbeigt savus pamatlīgumus par maksājumu pakalpojumiem (it īpaši norēķinu konta līgumu) pirms izmaiņu spēkā stāšanās. Arī uz šo DenizBank AG savās piedāvātajās izmaiņās norādīs klientam.”

15. noteikums:

“Autorizācijas pierādījumu neesamība: Tā kā nelielas vērtības summu maksājumu mērķis, neievadot personisko kodu, ir veikt vienkāršotu, bez autorizācijas veiktu maksājumu darījumu apstrādi, DenizBank AG nav jāpierāda,

ka maksājumu darījums ir ticis autorizēts, precīzi reģistrēts un iegrāmatots kontā un ka to nav ietekmējušas tehniskas kļūmes vai citi traucējumi.”

16. noteikums:

“Atbildības par neautorizētiem maksājumiem neesamība: Tā kā, izmantojot debetkarti nelielas vērtības maksājumiem bezpersoniskā koda ievadīšanas, DenizBank AG nevar pierādīt, ka kartes īpašnieks ir autorizējis maksājumu darījumu, DenizBank AG nav pienākuma atmaksāt neautorizētā maksājumu darījuma summu neautorizēta maksājumu darījuma gadījumā un atjaunot stāvokli debetētā bankas kontā līdz tam, kādā tas būtu bijis, ja nebūtu noticis neautorizētais maksājumu darījums. Arī citas prasības pret DenizBank AG, ja tās ir pamatotas ar DenizBank AG vieglu neuzmanību, ir izslēgtas.”

17. noteikums:

“Brīdinājums: Konta īpašnieks uzņemas risku par debetkartes ļaunprātīgu izmantošanu saistībā ar nelielu vērtību maksājumiem, neievadot personisko kodu.”

18. noteikums:

“Debetkartes nozaudēšanas gadījumā nav iespējams bloķēt nelielas vērtības maksājumus: Tehniski nav iespējams bloķēt debetkarti nelielas vērtības maksājumiem. Debetkarte pazušanas gadījumā (piemēram, nozaudēšana, zādzība) joprojām, arī pēc [kartes] bloķēšanas atbilstoši 2.7 punktam, var tikt veikti nelielas vērtības maksājumi, neievadot personisko kodu, līdz summai 75 EUR. Šīs summas netiek atmaksātas. Tā kā šie ir nelielas vērtības maksājumi ZaDiG (Maksājumu pakalpojumu likums) 33. panta izpratnē, ir iespējami tikai atsevišķi maksājumu darījumi, kas nepārsniedz 25,00 EUR, un nav iespējams bloķēt debetkarti nelielas vērtības maksājumiem, neievadot personisko kodu, ZaDiG 44. panta 3. punkts nav piemērojams.”

19. noteikums:

“Ja attiecībā uz nelielas vērtības maksājumiem 3. punktā nav skaidri iekļauti īpaši noteikumi, uz tiem attiecas arī 2. punkta noteikumi (Karšu serviss).”

- 4 Pirmās instances tiesa apmierināja prasību attiecībā uz 14. - 19. noteikumu. 14. punkts esot ievērojami diskriminējošs. Nosacījumi atkāpes piemērošanai attiecībā uz nelielas vērtības maksājumu instrumentiem neesot izpildīti, jo debetkarti var izmantot arī citiem maksājumiem. Bezkontakta maksājuma bez autentificēšanas papildu funkcija vispār neesot uzskatāma par maksājumu instrumentu.
- 5 Apelācijas tiesa piekrita šādam juridiskajam viedoklim. Ņemot vērā tikai bezkontakta maksājumu funkciju, nepastāv maksājuma instrumenta izmantošana, un darījums esot jāvērtē kā *MOTO* kredītkaršu darījums. Par labu tam liecinot tas,

ka *NFC* maksājumu funkcija, kas darbojas neievadot PIN [kodu], attiecībā uz nelielām summām atšķirībā no “elektroniskā maka” tiek aktivizēta automātiski. Turklāt debetkarte, ko izmanto *NFC* darījumos, nesot anonīma, bet gan ir personalizēta un aizsargāta ar kodu.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 6 Prasītāja apgalvoja, ka noteikumi neesot spēkā. 14. punkts varot ietvert arī galvenos pakalpojumus un tas esot ievērojami diskriminējošs un nepārskatāms. *NFC* maksājumu funkcija, kas saistīta ar debetkarti, neesot ietverta atkāpē attiecībā uz nelielas vērtības maksājumu instrumentiem un elektronisko naudu.
- 7 Atbildētāja norādīja, ka 14. noteikums atbilstot tiesību aktu prasībām. Kartes konkrētās maksājumu funkcijas esot jāvērtē atsevišķi.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 8 Atbildētāja savā kasācijas sūdzībā apgalvo, ka 14. punkts burtiski atbilstot direktīvas un likuma noteikumiem un tādēļ tas nav jāpakļauj papildu pārbaudei attiecībā uz atbilstību un pārskatāmību. Iespēja arī ar patērētājiem vienoties par šādu pieņēmumu par piekrišanas sniegšanu esot nepieciešama tiesiskās drošības ievērošanai mazumtirdzniecības praksē, jo no lielākās klientu daļas neesot iespējams iegūt nepārprotamus paziņojumus par piekrišanu. Šādas iespējas ierobežošana līdz konkrētiem lūguma nosacījumiem vai prasība iespējamās izmaiņas, kas var tikt veiktas, izmantojot pieņēmumu par piekrišanu, iepriekš aprakstīt tik detalizēti, ka noteikumi atbilstu stingrajam pārskatāmības principam, esot pārmērīga un izvirzot praktiski neizpildāmas prasības attiecībā uz pieļaujamu vispārējo nosacījumu formulējumu.
- 9 *Oberster Gerichtshof* [Augstākā tiesa] par to jau vairākkārt ir lēmusi, ka noteikums par pieņēmumu par piekrišanas sniegšanu nav automātiski pieļaujams tikai tāpēc, ka tas atbilst formālajām prasībām, bet gan tāpēc, ka šādā veidā pieļautie lūguma izmaiņu noteikumi papildus tiek pakļauti kontrolei Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos izpratnē, kā arī valsts tiesību [kontrolei], ar ko tā transponēta (*ABGB* 879. panta 3. punkts un *KSchG* 6. panta 3. punkts).
- 10 Īpaši būtiskas izmaiņas, kas skar pušu tiesisko attiecību pamatus, saskaņā ar šo uzskatu nevar tikt pieņemtas, izmantojot pieņēmumu par piekrišanas sniegšanu; ja noteikums, izmantojot tikai pieņēmumu par piekrišanas sniegšanu, pieļauj praktiski neierobežotas izmaiņas par labu uzņēmējam, kaitējot patērētājam, tiek uzskatīts, ka tas ir ievērojami diskriminējošs. Turklāt judikatūrā tiek uzskatīts, ka noteikums ir nepārskatāms, ja pilnībā neskaidrs ir ne tikai tas, kādus pakalpojumus maksājumu pakalpojumu sniedzējs varētu ierobežot ar fiktīvu piekrišanu, bet arī tas, cik lielā mērā var mainīt patērētāja samaksāto atlīdzību. Tomēr būtu pieļaujams, ka pilnvaras veikt izmaiņas tiktu tiktāl konkretizētas, ka

tās ietver piespiedu izmaiņas, kas izriet no leģislatīvām izmaiņām vai administratīviem vai tiesas lēmumiem, vai tādas, kas ir par labu lietotājiem, vai nosaka to mērķi noteiktās jomās.

- 11 Šīs judikatūras pamatā ir apsvērums, ka, lai gan pastāv formālas tiesības iebilst, līgumisks pieņēmums par piekrišanu praksē ir saistīts ar vienpusējām uzņēmēja pilnvarām veikt izmaiņas, jo pieredze liecina, ka patērētāji parasti neiedziļinās piedāvātajās izmaiņās.
- 12 *ZaDiG* 48. panta 1. punkta 6. apakšpunkta a) punktā un 50. panta 1. punktā 2018. gada redakcijā saskaņā ar Maksājumu pakalpojumu direktīvas formulējumu ir noteikts, kāda informācija ir jāsniedz uzņēmējam un uz ko viņam jānorāda plānoto izmaiņu gadījumā, ja ir noslēgta vienošanās par pieņēmumu par piekrišanas sniegšanu. Saskaņā ar *Oberster Gerichtshof* uzskatu šis formulējums paredz, ka šāda vienošanās pastāv, taču nenosakot tās saturu. Tādējādi maksājumu pakalpojumu sniedzējam, atšķirībā no telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēja saskaņā ar Direktīvas 2002/22/EK (Universālā pakalpojuma direktīva) 20. panta 4. punktu, ar direktīvu nav tieši atļauta iespēja vienoties par vienpusējām izmaiņām, izmantojot pieņēmumu par piekrišanas sniegšanu, attiecībā uz visiem iespējamajiem līguma nosacījumiem.
- 13 Vienreiz vienojoties par neierobežotu pieņēmumu par piekrišanas sniegšanu, jebkurā brīdī būtu iespējams klientus pilnībā brīvi pakļaut neizdevīgākiem līgumattiecību modeļiem, paļaujoties uz to neiedziļināšanos apjomīgos līguma tekstos, uz to izpratnes trūkumu par sekām vai paļaujoties uz to, ka izmaiņas, ņemot vērā, ka pretējā gadījumā iespējama šķiet tikai [līguma] izbeigšana, tie pieņems kā vienīgo variantu.
- 14 Pēc *Oberster Gerichtshof* domām šo uzskatu apstiprina Maksājumu pakalpojumu direktīvas 63. apsvērums, kas ir šāds: “Lai nodrošinātu augsta līmeņa patērētāju aizsardzību, dalībvalstīm patērētāju interesēs būtu jāspēj paturēt spēkā vai ieviest ierobežojumus vai aizliegumus attiecībā uz vienpusējām izmaiņām pamatlīguma nosacījumos, piemēram, ja nav pamatota iemesla šādām izmaiņām.”
- 15 Saskaņā ar Maksājumu pakalpojumu direktīvas 63. panta 1. punkta b) apakšpunktu maksājumu pakalpojumu sniedzēji tādu maksājumu instrumentu gadījumā, kuri saskaņā ar pamatlīgumu attiecas vienīgi uz atsevišķiem maksājumu darījumiem, kas nepārsniedz 30 EUR, vai kuriem ir vai nu 150 EUR tērēšanas limits, vai kuros uzglabā naudas līdzekļus, kas nepārsniedz 150 EUR, jebkurā brīdī var vienoties ar saviem maksājumu pakalpojumu lietotājiem par to, ka nepiemēro 72. un 73. pantu un 74. panta 1. un 3. punktu, ja maksājumu instrumentu izmanto **anonīmi vai**, ja maksājumu pakalpojuma sniedzējs cita, maksājumu instrumentam raksturīga iemesla dēļ **nevar pierādīt**, ka maksājumu darījums ir ticis **autorizēts**.
- 16 Pamatlietā vispirms ir jānoskaidro jautājums, vai personalizētas kartes *NFC* maksājumu funkcija vispār ir maksājumu instruments Maksājumu pakalpojumu

direktīvas 4. panta 14. punkta izpratnē. *Oberster Gerichtshof* uz šo atbild apstipriņoši.

- 17 Turklāt ir jāprecizē, kad maksājumu instruments tiek izmantots anonīmi.
- 18 Saskaņā ar Maksājumu pakalpojumu direktīvas 63. panta 1. punkta b) apakšpunkta formulējumu ir jābalstās uz to, ka “anonīma” izmantošana un “citi maksājuma instrumentam raksturīgi iemesli” ir kopīgs pamats tam, ka maksājumu pakalpojumu sniedzējs nevar pierādīt, ka maksājumu darījums ir ticis autorizēts.
- 19 Vai šāds pierādījums, izmantojot personalizētu bankas karti bez PIN, direktīvas izpratnē patiešām nav sniedzams, nav viennozīmīgi skaidrs. Šajā kontekstā ir jājautā, ciktāl kartes turēšana norāda uz tiesībām rīkoties ar to.
- 20 Pamatlietā strīdīgie līguma noteikumi ietver arī atkāpes, kas pamatotas ar Maksājumu pakalpojumu direktīvas 63. panta 1. punkta a) apakšpunktu. Šajā ziņā ir jājautā, vai tehniski ir iespējams bloķēt bankas karti nelielas vērtības maksājumiem, proti, vai tas ir atkarīgs no tehniskām iespējām. Citiem vārdiem sakot, ir jāprecizē, vai maksājumu pakalpojumu sniedzējs ir pilnvarots neizmantojot tehniskās iespējas un tādējādi atbildības risku par neautorizētiem maksājumiem pārcelt uz maksājumu pakalpojumu lietotāju.

DARBA VĒRTĒJUMS